

Weggegooid geld!?

De bevordering van de bedrijfsinvesteringen is al enkele decennia een van de doelstellingen van het overheidsbeleid in Nederland. Investeringsubsidies zijn tot op de dag van vandaag het belangrijkste instrument met behulp waarvan deze doelstelling wordt nagestreefd. Investeringsubsidies hebben de vorm van directe uitgaven ten laste van de overheidsbegroting, dan wel de vorm van belastinguitgaven. Belastinguitgaven vloeien voort uit tegemoetkomingen in de fiscale wetgeving die een belastingbesparing opleveren. Economisch staat dit belastingvoordeel op één lijn met een directe subsidie uit de begroting.

Tussen het begin van de jaren vijftig en 1978 lag bij de aanmoediging van de investeringen de volle nadruk op belastinguitgaven, in de vorm van de fiscale vervroegde afschrijving (VA) en de fiscale investeringsaftrek (IA), samen bekend als de VAIA. Via beide faciliteiten werd in de loop van 25 jaar circa f. 12 mrd. aan investerende ondernemingen uitgekeerd. Ruim de helft van dit bedrag is uitgetrokken voor stimulering van de bedrijfsinvesteringen gedurende de periode 1975-1978. Met ingang van mei 1978 is de VAIA vervangen door de Wet investeringsrekening (WIR). Tot eind 1983 is via de WIR circa f. 28 mrd. aan het bedrijfsleven uitgekeerd.

Daarnaast zijn de afgelopen jaren nieuwe belastingfaciliteiten voor ondernemers tot stand gebracht, dan wel bestaande faciliteiten verruimd. Te denken valt aan de zelfstandigenaftrek, de (tijdelijke) algemene en bijzondere winstaf trek, de voorraad- en de vermogensaftrek, de regeling van de beperkte dividendvrijstelling, de ondernemersfaciliteiten in de vermogensbelasting en de verlaging van het tarief van de vennootschapsbelasting met 5 procentpunten. Gedurende de afgelopen vijf jaar was met deze maatregelen nog eens circa f. 10 mrd. gemoeid 1). Ik ontleen de voorgaande cijfers aan de voordracht van Vermeend tijdens de conferentie over „Arbeidsmarkt en kapitaalmarkt”, die eind april werd georganiseerd door de stichting Rotterdamse Monetaire Studies.

Alleen al gezien de enorme omvang van

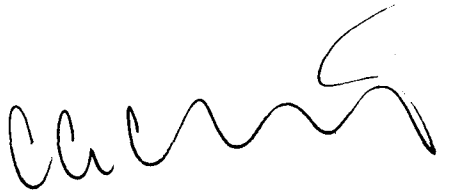
de middelen die deze maatregelen vergen, rijst de vraag naar de doeltreffendheid en de doelmatigheid van investeringsubsidies en van andere vormen van lastenverlichting voor het bedrijfsleven. Ondanks f. 28 mrd WIR-premies lagen de bruto investeringen van bedrijven (exclusief woningen) in 1983 lager dan in 1978 2). Nu zou men kunnen aanvoeren dat het peil van de bedrijfsinvesteringen zonder de WIR nog verder zou zijn weggezaakt. Daar staat tegenover dat het beschikbare onderzoek naar besluitvorming over investeringsprojecten grote twijfels oproept aangaande de effectiviteit van investeringsubsidies. Zowel enquêtes onder ondernemers als economisch onderzoek in binnen- en buitenland wijzen uit dat de invloed van investeringsubsidies op het gedrag van investeerders in het algemeen gering is 3). Afzet- en rendementsverwachtingen geven veeleer de doorslag; de meeste investeringen zouden ook zonder subsidies tot stand zijn gekomen. De harde conclusie moet dan zijn dat de huidige f. 5,3 mrd. WIR-premie per jaar in belangrijke mate weggegooid geld is. Het viel mij op dat de twijfel aan de effectiviteit van de WIR tijdens de Rotterdamse Monetaire Studies-conferentie met zoveel woorden werd gedeeld door ir. J.W. Hillige, plaatsvervangend directeur-generaal Industrie van het Ministerie van Economische Zaken.

Is deze kwestie in 1978 – ten tijde van de invoering van de WIR – dan niet onderkend? Wie de parlementaire stukken nog eens naleest moet het opvallen dat de effectiviteit van de WIR in verhouding wel bijzonder weinig aandacht heeft gekregen. Het Centraal Planbureau had onder veel voorbehoud een poging gedaan om de effecten van de WIR te kwantificeren. Zoals drs. A.F. Bakhoven, hoofd van de afdeling Middellange Termijnplanning van het CPB, tijdens de conferentie van de Rotterdamse Monetaire Studies in het midden bracht, is het echter een hachelijke zaak om investeringsgedrag met behulp van macro-economische vergelijkingen te beschrijven. In feite komen er die effecten uit welke veronderstellenderwijs zijn ingevoerd. In dit verband werd gesuggereerd dat er vanuit de politiek druk op het CPB

was uitgeoefend om niet al te onsympathieke parameterwaarden te hanteren. Het is een ronduit griezelige gedachte dat de volksvertegenwoordiging akkoord ging met een programma dat reeds tientallen miljarden heeft geveerd, op basis van een zo zwak onderheide effectiviteitsverwachting.

Een zelfde vaststelling is mogelijk met betrekking tot veel van de belastinguitgaven die de afgelopen jaren tot stand kwamen in het kader van de lastenverlichting voor het bedrijfsleven. Met de WIR en deze belastinguitgaven te zamen is dit jaar meer dan f. 8 mrd. gemoeid! Zouden deze gelden niet doelmatiger kunnen worden aangewend? Met in het achterhoofd het pleidooi van Schouten en Kolnaar 4) heb ik tijdens de conferentie de gedachte geopperd om het overgrote deel van de genoemde f. 8 mrd. te gebruiken voor een verlaging van het werkgeversaandeel in de sociale premies, in combinatie met een relatief beperkte verlaging van het werknemersaandeel in die premies. Daardoor zou de huidige bevoordeling van de factor kapitaal worden omgezet in een zekere beperking van de door premieheffing veroorzaakte „benadeling” van de factor arbeid. Het voert veel te ver om dit hier uit te werken, maar de meeste doelstellingen die de overheid nu ten koste van f. 8 mrd. nastreeft via WIR en belastinguitgaven, zijn even goed of beter gediend met de hier bepleite premieverlichting.

Het geschetste alternatief lijkt een grotere bijdrage te leveren aan de werkloosheidsbestrijding en betekent voorts een bescheiden impuls voor de binnenlandse bestedingen, zonder dat het financieringstekort daartoe behoeft te worden opgerekt.

* Dit artikel is geschreven vóór het verschijnen van het interview met de president van De Nederlandsche Bank, dr. W.F. Duisenberg, in *de Volkskrant* van 2 mei jl., waarin deze soortgelijke gedachten ventileert.

1) Hier is afgezien van een mij onbekend bedrag dat is gemoeid met een kleine 130 verschillende steun- en subsidieregelingen die rechtstreeks ten laste van de rijksbegroting komen.

2) Deze conclusie betreft uiteraard het volume van de investeringen en is gebaseerd op gegevens in achtereenvolgende *Macro Economische Verkenningen* van het Centraal Planbureau.

3) W.A.F.G. Vermeend, *Fiscale investeringsfaciliteiten*, Arnhem, 1983.

4) D.B.J. Schouten en A.H.J. Kolnaar, De tekortschietende jaren tachtig, *Maandschrift Economie*, december 1983.